

Sygn. akt I CSK 835/19

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa B.W. i J.W. reprezentowanego przez kuratora w osobie
r.pr. E.R.

przeciwko małol. W.W. reprezentowanej przez kuratora w osobie
adw. E.P.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W.

o rozwiązanie przysposobienia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 czerwca 2020 r.,

na skutek skarg kasacyjnych powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 13 marca 2019 r., sygn. akt VI Ca [...],

odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelacje
powodów B.W. i J.W. od wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 29 maja 2017 r.

oddalającego ich wnioski o rozwiązanie przysposobienia między powodami a małoletnią W.W.

W skargach kasacyjnych, w uzasadnieniu wniosku o ich przyjęcie do rozpoznania, powodowie wskazali jednomyślnie przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Ich zdaniem, w sprawie występują zagadnienia prawne wyrażające się w pytaniach:

1. jak należy stosować negatywną przesłankę zagrożenia dla dobra małoletniego dziecka w rozumieniu z art. 125 § 1 k.r.o. w sprawie o rozwiązanie przysposobienia pomiędzy przysposabiającymi a przysposobionym, który cierpi na zaburzenia, które uniemożliwiają mu nawiązanie jakichkolwiek relacji i więzi emocjonalnych z przysposabiającymi oraz powodują, że przysposabiający nie mają możliwości wychowawczego oddziaływania na przysposobionego, a jedyną możliwością zapewnienia właściwej opieki i ochrony dla przysposobionego jest umieszczenie go w specjalistycznym ośrodku w warunkach maksymalnego zabezpieczenia, a więc w takiej sytuacji, kiedy przysposabiający nie mają możliwości nawiązania z przysposobionym relacji, która w jakiś sposób przypominałaby relację pomiędzy rodzicami a dzieckiem, a więc *de facto* nie może zostać zrealizowany społeczny cel instytucji przysposobienia;

2. czy całkowity brak możliwości wychowawczego oddziaływania przysposabiających na przysposobionego wynikający z charakteru zaburzeń psychicznych i emocjonalnych, na które cierpi przysposobiony, może być traktowany jako trudności wychowawcze niestanowiące „ważnych powodów” przemawiających za rozwiązaniem przysposobienia w rozumieniu art. 125 § 1 k.r.o., do których w swoich orzeczeniach odnosił się Sąd Najwyższy? Czy trudności wychowawcze przysposabiających wobec przysposobionego należy odróżnić od braku możliwości wychowawczego oddziaływania przysposabiających na przysposobionego i czy brak możliwości wychowawczego oddziaływania przysposabiających na przysposobionego w przeciwieństwie do trudności wychowawczych przysposabiających wobec przysposobionego może być uznany za „ważne powody” przemawiające za rozwiązaniem przysposobienia w rozumieniu art. 125 § 1 k.r.o.?

3. jaką rolę w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w odniesieniu do wyartykułowanego wprost w art. 125 § 1 k.r.o. dobra chronionego prawem jakim jest dobro małoletniego przysposobionego odgrywają inne dobra chronione prawem w oparciu o przepisy Konstytucji, takie jak prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, prawa do

decydowania o swoim życiu osobistym zgodnie z art. 47 Konstytucji, jak też prawo do ochrony dziecka przed demoralizacją zgodnie z art. 72 Konstytucji. Czy dobro małoletniego przysposobionego stanowiące pojęcie nieostre i interpretowane przez sąd odrębnie na gruncie konkretnego stanu faktycznego, ustalonego w danej sprawie zawsze w takiej sytuacji będzie pełniło rolę nadrzędną, nawet jeśli utrzymanie stosunku przysposobienia może stanowić poważne zagrożenie dla innych dóbr chronionych prawem? Jaka jest granica poświęcenia innych dóbr chronionych prawem dla dobra małoletniego przysposobionego?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r.,

II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Sformułowane przez skarżących zagadnienia prawne nie czynią zadość wskazanym wymaganiom. Zagadnienia wskazane w punktach 1-2 zasadzają się na okolicznościach faktycznych, które nie zostały w sprawie ustalone, co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Z wiążących bowiem Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych – opartych m.in. na opiniach (psychiatrycznej i psychologicznej) wydanych po pobycie małoletniej pozwanej w Krajowym Ośrodku Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w G. – wynika, że córka powodów wymaga kontynuowania leczenia w warunkach maksymalnego zabezpieczenia, a jej sytuacja rodzinna i opiekuńcza wymaga wglądu oraz kontroli. Nie wynika zaś, że relacja rodzicielska z małoletnią jest w ogóle niemożliwa.

W sprawie ustalono m.in., że małoletnia została przysposobiona w wieku niespełna 3 lat wraz z niespełna jednoletnim bratem, i kontakt z nią powodowie zerwali całkowicie po przeszło 10 latach zaangażowania w proces wychowawczy i leczniczy, gdy orzeczono wobec niej środek wychowawczy w postaci umieszczenia w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym (maj 2017 r.). Od tego czasu konsekwentnie i z pełną determinacją dążyli do rozwiązania przysposobienia, nie licząc się z uczuciami małoletniej. Nie reagowali na prośby placówki co do zaopatrzenia dziecka w niezbędne dla niej rzeczy (uczynili to dopiero po wielu miesiącach wskutek monitów z placówki i sądu), co stało się podstawą wszczęcia przez sąd opiekuńczy postępowania z urzędu, zakończonego postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2018 r. ograniczającym ich władzę rodzicielską przez umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Przestali interesować się jej losem, zabiegać o poprawę relacji, podejmować jakiegokolwiek działania

ukierunkowane na podniesienie własnych kompetencji czy pozyskania wsparcia dla siebie samych w dalszym procesie wychowawczym córki. Przestali także kontaktować się z lekarzami, terapeutami czy opiekunami małoletniej i współpracować z nimi na płaszczyźnie niezbędnej dla dziewczynki szeroko rozumianej pomocy oraz oddziaływań leczniczo-terapeutycznych. Ustalenia te w żadnym razie nie są równoznaczne ze wskazywanym w skargach kasacyjnych brakiem możliwości nawiązywania jakichkolwiek relacji i więzi emocjonalnych między przysposabiającymi a przysposobioną czy też brakiem możliwości jakiegokolwiek wychowawczego oddziaływania na nią. Przeciwnie, Sąd odwoławczy ustalił, że poza różnorodnymi problemami – spowodowanymi przenikającymi się trudnościami rozwojowymi właściwymi dla wieku pozwanej oraz problemami zdrowotnymi, w tym w zakresie zdrowia psychicznego (mimo częściowej poprawy) - dziewczynka zmaga się z ogromnym poczuciem odrzucenia i samotności, związanymi z zaburzonymi relacjami z rodziną adopcyjną, że wobec matki prezentuje postawę ambiwalentną: z jednej strony złości się na nią, a z drugiej potrzebuje jej i tęskni za nią. Przeżywała też silny żal z powodu strat w relacjach spowodowanych jej impulsywnością i stan żałoby po śmierci ojca, na pogrzebie którego nie mogła być obecna (o śmierci ojca dowiedziała się od biologicznej córki powodów, która utrzymuje z nią sporadyczny kontakt telefoniczny). Z ustaleń faktycznych wynika, że postawa powodów „zdecydowanie odbiła się na funkcjonowaniu małoletniej”. Świadczy to nie tyle o obiektywnym braku możliwości utrzymywania relacji, ile o decyzji powodów w tym zakresie.

Sąd Okręgowy nie negował zaistnienia przesłanki ważnych powodów w rozumieniu art. 125 § 1 zd. 1 k.r.o. – uznał, że jest nim rozkład więzi rodzinnych po stronie powodów – lecz stwierdził, że rozwiązanie stosunku przysposobienia nie jest dopuszczalne, gdyż bezsprzecznie godziłoby w dobro małoletniej. Wskazał, że pozwana znajduje się w niezwykle trudnej sytuacji emocjonalnej, potrzebuje matki i tęskni za nią, a rozwiązanie przysposobienia, skutkujące utratą rodziców i brata (biologicznego), powodowałoby całkowitą utratę poczucia stabilności i bezpieczeństwa, które jest podstawą gwarancji prawidłowego rozwoju dziecka. Sąd odwoławczy miał przy tym na względzie utrwalone stanowiskom

Sądu Najwyższego, że trudności natury wychowawczej, choćby najpoważniejsze, jakie napotyka przysposabiający zasadniczo nie uzasadniają rozwiązania przysposobienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 191/17, nie publ.).

Wskazane w punkcie 3 wątpliwości dotyczące relacji nadrzędności zasady ochrony dobra dziecka względem innych, konstytucyjnie chronionymi dóbr, nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż odrywają się od poczynionych ustaleń faktycznych w tym sensie, że w sprawie nie ustalono, czy i w jaki sposób utrzymanie relacji przysposobienia rzeczywiście zagraża dobrom powodów. Samo ustalenie dotyczące trudnej sytuacji majątkowej powódki oraz jej obawy co do kontaktu telefonicznego z pozwaną (co do jej wulgarnego zachowania), nie jest w tym zakresie wystarczające. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że determinacja powodów w dążeniu do rozwiązania przysposobienia jest dlań niezrozumiała, i ocenił, iż może wynikać z ich bezradności albo z niewłaściwego rozumienia instytucji przysposobienia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.